

Zdroje, ktorými ma byť financovaný rodičovský bonus, už majú iné určenie v rozpočte verejnej správy

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny dnes prezentovalo zdroje financovania rodičovského dôchodku (bonusu) v celkovej výške viac než 1,0 mld. eur. Tieto zdroje v prevažnej miere nepredstavujú dodatočné zdroje, ktoré by kompenzovali negatívny vplyv zavedenia rodičovského dôchodku na hospodárenie verejných financií. Ide o zdroje, ktoré sú už z väčšej časti zahrnuté v schválenom rozpočte verejnej správy na roky 2022 až 2024, majú teda pri daných rozpočtových cieľoch aj protistranu na strane výdavkov.

Pri vyhodnocovaní dopadov na verejné financie je potrebné, aby sa každé opatrenie vyhodnocovalo v kontexte celkovej situácie vo verejných financiách. Z tohto pohľadu je argumentácia lepším hospodárením Sociálnej poisťovne neopodstatnená. Dočasné lepšie, aj keď stále deficitné, hospodárenie Sociálnej poisťovne v súčasnosti nemôže byť dôvodom zavedenia nových opatrení s trvalým negatívnym vplyvom na rozpočet.

Rada zdôrazňuje, že pre rok 2023 aj bez schváleného rodičovského dôchodku vláda zatiaľ neprijala dostatočné opatrenia na dosiahnutie svojho rozpočtového cieľa, deficitu vo výške 2,7 % HDP (podľa odhadu RRZ vláde chýba 1,2 % HDP). Zavedenie rodičovského dôchodku po zohľadnení prezentovaných zdrojov financovania by tak viedlo k ďalšiemu navýšeniu potreby konsolidačných opatrení.

Rada tiež konštatuje, že verejné financie SR sú v pásme vysokého rizika. Aj v prípade prijatia komplexnej dôchodkovej reformy, vrátane naviazania dôchodkového veku na vývoj strednej dĺžky života (t.j. splnenie opatrení deklarovaných v Pláne obnovy SR), by sa verejné financie dostali len na hranicu medzi pásmom vysokého a stredného rizika a dôchodkový systém by tak naďalej zostal dlhodobou neudržateľný. To len podčiarkuje, že v súčasnosti by sa zodpovedne hospodáriaca vláda mala vyhýbať prijímaniu opatrení, ktoré prispievajú k zhoršeniu dlhodobej udržateľnosti.

Rada oceňuje zámer zlepšiť celkovú dlhodobú udržateľnosť dôchodkového systému. V záujme zabezpečenia jeho dlhodobej stability považuje za kľúčové, aby opatrenia zlepšujúce finančnú stabilitu boli prijaté celospoločenským konsenzom, preferenčne ústavným spôsobom. Takto ústavne ukotvené základné princípy dlhodobého fungovania dôchodkového systému nie je potrebné a ani vhodné upravovať v závislosti od neočakávaného ekonomického vývoja.

Opatrenie rodičovského dôchodku nie je možné žiadnym spôsobom porovnávať s 2. pilierom dôchodkového systému. Z rozpočtového pohľadu ide o úplne odlišné schémy. Zatiaľ čo druhý pilier je z pohľadu dlhodobej udržateľnosti verejných financií neutrálny (súčasný pokles príjmov do 1. piliera bude znamenať jeho nižšie výdavky v budúcnosti), rodičovský dôchodok ju zhoršuje trvalým a okamžitým zvýšením výdavkov.

Hlavnou výhodou 2. piliera je okrem rozkladania makroekonomického rizika, najmä rozkladanie nákladov starnutia populácie v čase. Prítomnosť zásluhovosti je síce črtou sporiacej schémy, ale nie je hlavným dôvodom jej zavedenia. Z pohľadu sporiteľov a vlády je preto oveľa dôležitejšie hľadať urýchlene spôsoby, ako odstrániť bariéry nevyužívania investičného potenciálu tejto sporiacej schémy v dôchodkovom systéme. Podmieňovanie zmien v 2. pilieri inými opatreniami nie je odôvodnené, žiaduce a opodstatnené.

Deklarované zdroje na rodičovský bonus od 1. januára 2023 podľa Ministerstva práce soc. vecí a rodiny SR

Deklarované opatrenie	Odhadovaný vplyv podľa MPSVaR	Stanovisko RRZ
Zlepšenie výberu poistného od ekonomicky aktívneho obyvateľstva (EAO)	310 mil. eur	Prezentované zlepšenie výberu poistného porovnáva prognózu príjmov EAO pre rok 2023 uvedenú v rozpočte verejnej správy schválenom koncom roka 2020 (predošlý rozpočet) voči prognóze z aktuálne platného rozpočtu schváleného koncom roka 2021. Vzhľadom na to, že lepší výber poistného je priamo zohľadnený v schválenom (aktuálnom) rozpočte verejnej správy na roky 2022 až 2024, nemožno ho považovať za dodatočný zdroj, ktorý by mohol byť použitý na financovanie nových výdavkových politík nezahrnutých v rozpočte.
Novela zákona sociálnom poistení + ďalšie dopady	140 mil. eur	Podľa informácií zverejnených na tlačovej besede ministra práce, sociálnych vecí a rodiny dňa 11.1.2022, by tieto dodatočné zdroje mali byť dôsledkom aktualizácie odhadu, a teda nižších výdavkov v porovnaní s pôvodnými očakávaniami výdavkov na minimálne dôchodky a úpravu dôchodkového veku vybraných ročníkov žien (1957 – 1965). Tieto opatrenia boli schválené v roku 2020. Podľa informácií RRZ boli tieto úspory (aktualizácie odhadu) zapracované už v prognóze výdavkov aktuálne schváleného rozpočtu verejnej správy, preto ich nemožno považovať za “voľné” dodatočné zdroje.
Pandemická zmena demografickej štruktúry	200 mil. eur	Uvedený zdroj krytia súvisí pravdepodobne najmä s úsporou výdavkov na starobné dôchodky predčasne zomretých poberateľov v dôsledku COVID-19. Vplyv takejto úspory výdavkov je však potrebné vnímať ako dočasný, nie trvalý. Rovnako ako v predošlých prípadoch platí, že aktuálne platný rozpočet verejnej správy sa pripravoval na jeseň 2021, teda v čase, keď už boli známe dôsledky 1. a 2. vlny COVID-19 na výdavky na starobné dôchodky. Väčšia časť tohto vplyvu (s výnimkou vplyvu 3. vlny) by preto už mala byť zapracovaná v rozpočte. Navyše, by bolo vhodné, aby ministerstvo zverejnilo predpoklady kvantifikácie uvedenej ročnej úspory vzhľadom k tomu, že pri zjednodušenom výpočte (použitím priemernej mesačnej výšky starobného dôchodku na úrovni 500 eur), by ročná úspora musela vyplývať z približne 30 tisíc zaniknutých dôchodkových nárokov v dôsledku pandémie (čo je výrazne viac ako celkové počty úmrtí v dôsledku COVID-19 vykázané od apríla 2020).
Zodvodnenie 13. a 14. plátov	26 mil. eur	Toto opatrenie bolo schválené koncom roka 2020 a jeho pozitívne vplyvy na príjmy z poistného boli zapracované pozmeňujúcim návrhom dokonca už do predošlého rozpočtu verejnej správy (rozpočtu verejnej správy na roky 2021 až 2023). Z pohľadu rodičovského dôchodku preto - rovnako ako predošlé opatrenia - nepredstavuje dodatočný, nový zdroj krytia, ktorý by v aktuálne platnom rozpočte verejnej správy nebol už rozpočtovaný.
Dynamické efekty (vyšší výber daní)	82 mil. eur	Opatrenie má súvisieť s dodatočnou spotrebou ľudí s nárokom na rodičovský dôchodok a s ňou spojeným vyšším výberom DPH a spotrebných daní. Uvedené dynamické efekty vyššieho výberu daní platia najmä za predpokladu, ak by bol rodičovský dôchodok financovaný na úkor vyššieho deficitu. V prípade krytia rodičovského dôchodku úsporou iných výdavkov verejnej správy, by bolo potrebné zohľadniť aj dynamický efekt výpadku daní z poklesu neuskutočnenej spotreby.
SPOLU	758 mil. eur	
Oddĺženie nemocníc s pozitívnym vplyvom na príjmy Sociálnej poisťovne	300 mil. eur	Opatrenie má neutrálny vplyv na saldo rozpočtu verejnej správy. Pozitívny vplyv na príjmy Sociálnej poisťovne je kompenzovaný výdavkom z účtov Štátnych finančných aktív. Nejedná sa preto o dodatočný zdroj, ktorým by bolo možné financovať výplatu rodičovského dôchodku. Pre Sociálnu poisťovňu ide zároveň o jednorazový príjem, keďže by sa mali oddĺžiť záväzky nemocníc vytvorené počas viacerých rokov.
SPOLU	1 058 mil. eur	

*červenou sú zvýraznené opatrenia, ktoré vôbec nemožno považovať za zdroje financovania zavedenia rodičovského dôchodku. Zvyšné, nezvýraznené položky je možné za dodatočný zdroj považovať vo veľmi obmedzenej miere.